

Najaarsbijeenkomst met mediterrane planten

Op zaterdag 21 november kwamen de NDV'ers weer bijeen in het 'Schip van Blauw' in Wageningen. Daar vond de traditionele jaarlijkse najaarsbijeenkomst plaats.

De uitnodiging voor deze dag gaf aan dat de najaarsbijeenkomst gericht was op de klimaatverandering en de verschuivingen in bomen en heesters van Zuid-Europa naar het noorden, maar in het bijzonder wat de gevolgen kunnen zijn voor de bomen en heesters in Nederland. In het NDV-symposium 'Stilte

voor de storm?' in november 2009 werden al zorgen geuit over de stijging van de gemiddelde temperatuur en over de veranderingen van de biodiversiteit. Exoten kunnen risico's vormen voor de (inheemse) bomen.

Een prachtige dag, vele leerzame momenten, een volle zaal, goede inleidingen en als afsluiting de traditionele takkenquiz

Foto: Harry de Coo



De dag startte met inleidingen van Gert Fortgens en Martijn Essers. Beiden hielden een lezing over mediterrane planten in hun herkomstgebieden. Gert Fortgens, directeur van Trompenburg Tuinen & Arboretum, Rotterdam, nam als eerste het woord en beschreef de eiken rond de Middellandse Zee van het westen van Spanje tot Griekenland en Turkije en zelfs ook tot Iran en Irak waar de *Quercus infectoria* groeit. Deze mediterrane soort, die (nog steeds) in de farmaceutische industrie wordt gebruikt, bevat 36-58 procent tannine. Galwespen veroorzaken ernstige aantastingen aan de takken van de eik. Gert wees ook op de *Quercus macranthera* (Perzische eik) die groeit van de Kaukasus tot in Noord-Iran. In het 'Landengebied' in het Zuiderpark in Den Haag staat ook een *Q. macranthera*.

Eiken groeien overal in de wereld; er zijn ongeveer 600 soorten bladverliezende en groenblijvende. Ook in 'Hillier' (mijn Engelse bomengids die tijdens een excursie kletsnat werd, maar die ik gelukkig weer helemaal kan gebruiken) tel ik al meer dan 100 soorten. In een uur had Gert bijna 25 eiken besproken. Veel eiken dragen de namen van het land of de streek, bijv. *Quercus trojana*: Macedonische eik, *Quercus canariensis*: Algerijnse eik en *Quercus frainetto*: Hongaarse eik.

De foto van de kurkeik (*Quercus suber*) die Gert ons toonde was de meest indrukwekkende boom, hoewel dat eigenlijk ook geldt voor de hele verzameling eiken in het Spaanse landschap met uitgestrekte bossen en hoogvlakten

vol grazende geiten en varkens en waarvan vele eiken stoffen leveren voor chemische en medicinale geneesmiddelen.

Martijn Essers presenteerde het landschap en de mediterrane flora van Kreta. Kreta is het grootste van de Griekse eilanden en is in grootte het vijfde eiland in de Middellandse Zee. De oppervlakte is 8336 km², de hoofdstad is Iráklion. In een uur besprak Martijn de geografie, het klimaat en de flora en fauna en tegelijk vertelde hij ook over de geschiedenis van het eiland.

Kreta is zeer bergachtig, het eiland bestaat uit vier kalksteenmassieven die met elkaar door lagere delen verbonden zijn. Het klimaat is subtropisch (30 °C 's zomers) en 's winters 14 tot 20 °C. In de bergen zijn de temperaturen lager met in de winter dikke pakken sneeuw tot laat in het voorjaar. De verschillen in regenval en temperatuur tussen oost en west en tussen noord en zuid zijn opmerkelijk.

Het land is over het geheel onvruchtbaar door de steenachtige bodem. Mooie gebieden met typische vegetatie vindt men echter in de kloven en op de kalk. De Kretenzische flora is van een uitzonderlijke diversiteit en schoonheid. Er groeien op het eiland wel 2500 verschil-

De takkenquiz onder leiding van Hans Janssen (li) en Klaas Verboom (re)

Foto's: Harry de Coo



lende soorten waarvan er 150 endemisch zijn. Alleen op Kreta komen speciale soorten voor: het Kretenzische zonneroosje, iris, pijpbloem, zwaardlelie en majoraan. Afhankelijk van het jaargetijde treft men op een vierkante kilometer wel dertig verschillende soorten aardorchideeën, die eind april en begin mei bloeien. Tussen april en juni bloeien de fruiten amandelbomen, granaatappels, oleander en kastanjes. Van de cultuurplanten is de druif de belangrijkste, maar ook olijfbomen, vijgenbomen, citrusvruchten, bananen, kiwi's en avocado's. In de hogere gebieden groeien naaldbomen, esdoorns en zomereiken. Aan de kust cipressen, platanen en eucalyptus. Helaas heeft de vegetatie in het verleden erg te lijden gehad van ontbossing door houtkap voor schepen en door het eeuwenlang grazen van geiten.

In Kreta groeit ook een bijzondere dadelpalm, *Phoenix theophrasti*, die endemisch was totdat er op enkele plaatsen in Turkije dezelfde soort werd ontdekt. De soort is vernoemd naar de filosoof Theophrastus (372-286 v. Chr). In Kreta zijn acht locaties waar deze palmen groeien. Deze palmen zijn tien meter hoog en de hoofdstengels hebben een paar kortere zijschuiten. In de *Rode Lijst* staat deze Kretenzische dadelpalm genoemd als 'laag risico',

dat is een lichte vorm van bedreiging op de natuurlijke standplaatsen van Kreta.

Daarna bracht Martijn Essers nog een *ode aan de Boom*. Een audiovisuele presentatie met fraaie beelden van bomen en bijpassende muziek.

Het was een prachtige dag met vele leerzame momenten, een volle zaal, goede inleidingen en als afsluiting de traditionele takkenquiz. Deze traditie van vroeger is vanaf 2008 weer voortgezet en ook dit jaar werd de takkenquiz geleid door Hans Janssen en Klaas Verboom. Zij brachten planten mee, ditmaal in totaal 35 stuks uit het Mediterrane gebied en uit Azië. Klaas kwam met soorten uit Azië die lang hun blad houden en daardoor uitstekend geschikt waren voor determinatie. In tweetallen werden de namen van deze planten opgeschreven en ieder maakte zelf zijn score op van de juiste namen. Uiteindelijk leverde dat drie toppers op: Jaap Smit, Gert Fortgens en Pierre Theunissen met een score boven de vijftig punten.

Het was een pittige opgave, maar zeer leerzaam. □

Phoenix theophrasti bij Patara in Turkije
Foto: Anneke van Rhijn

